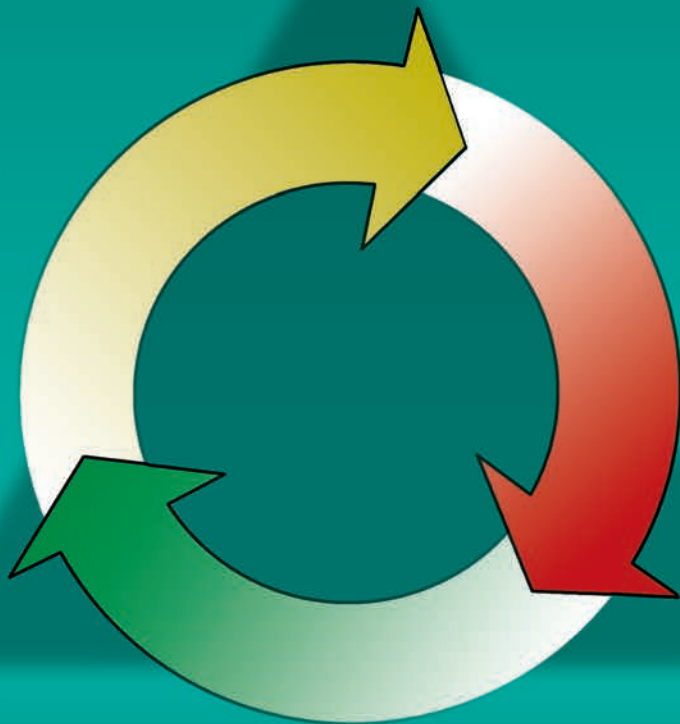

نظریه‌های رشد حرکتی و نقد آنها

دکتر الهه عرب‌عامری

دانشیار دانشگاه تهران

دکتر سید کاوس صالحی

دکتری تخصصی تربیت‌بدنی از دانشگاه تهران

به نام خداوند بخشنده مهربان

نظریه‌های رشد حرکتی و نقد آنها

دکتر الهه عرب عامری

دانشیار دانشگاه تهران

دکتر سید کاوس صالحی

دکتری تخصصی تربیت بدنی دانشگاه تهران

نشر علم و حرکت

سرشناسه	: عرب‌عامری، الهه، ۱۳۴۵-
عنوان و نام پدیدآور	: نظریه‌های رشد حرکتی و نقد آنها/ الهه عرب‌عامری، سیدکاوس صالحی.
مشخصات نشر	: تهران: علم و حرکت، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۲۱۱ ص.: مصور، جدول.
شابک	: ISBN 978-600-5543-68-1
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیا.
یادداشت	: کتابنامه: ۲۰۹-۲۱۱.
موضوع	: مهارت‌های حرکتی -- راهنمای آموزشی (عالی) Motor ability -- Study and teaching (Higher)
موضوع	: حرکت‌آموزی -- راهنمای آموزشی (عالی) Movement education -- Study and teaching (Higher)
موضوع	: تربیت بدنی -- راهنمای آموزشی (عالی) Physical education and training -- Study and teaching (Higher)
شناسه افزوده	: صالحی، سیدکاوس، ۱۳۶۵-
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۹۵ عن ۴ع/ BF۲۹۵
رده‌بندی دیویی	: ۱۵۲/۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۵۶۱۰۲۶

این اثر مشمول قانون حمایت از مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است. هر کس تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه کتبی ناشر، حروفچینی و چاپ مجدد، چاپ افست، چاپ دیجیتال، فتوکپی و انواع دیگر چاپ و تکثیر، نشر یا پخش و یا عرضه کند، مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

تهران - سه راه طالقانی، خیابان خواجه نصیر طوسی، خیابان شهید محمدعلی مقدم، پلاک ۷۹ طبقه سوم • تلفن‌های ۴-۷۷۵۲۵۶۸۲ • فکس ۷۷۶۳۲۷۰۹
وبگاه: www.elmoharekat.com • ایمیل: elm.va.harekat@gmail.com

نظریه‌های رشد حرکتی و نقد آنها

دکتر الهه عرب‌عامری، دکتر سیدکاوس صالحی

حروف‌نگار و صفحه‌آرا: فیروزه خسروشعار

طراح جلد: واگنریک شاهوردی

نشر علم و حرکت

چاپ اول، ۱۳۹۵ - تعداد ۲۰۰ نسخه

«همه حقوق برای ناشر محفوظ است»

قیمت ۱۶۵۰۰ تومان

شابک ۱-۶۸-۵۵۴۳-۶۰۰-۹۷۸ ISBN: 978-600-5543-68-1

مقدمه مؤلفان

به جرأت می‌توان گفت که تمامی علوم مبانی فکری و نظری دارند؛ بدین معنی که یافته‌های علمی براساس نظریه یا نظریه‌هایی به وجود آمده‌اند. حوزه رشد و تکامل حرکتی نیز به‌عنوان یک زیر مجموعه از تربیت بدنی که ریشه در روان‌شناسی رشد دارد، از این موضوع استثنا نیست. با توجه به تفکیک شاخه‌های تربیت بدنی و به وجود آمدن مجموعه‌ای از رشته‌های تخصصی، مطالعه و تحقیق در خصوص بنیان‌های نظری این رشته‌ها ضروری و پُر اهمیت به نظر می‌رسد.

کتاب **نظریه‌های رشد حرکتی و نقد آنها**، با هدف پوشش دادن بخشی از این نیاز به بررسی و توضیح مفاهیمی پرداخته است که در برنامه درسی رشته تربیت بدنی شاخه رفتار حرکتی - رشد حرکتی مقطع کارشناسی ارشد و دکتری تخصصی در نظر گرفته شده است. به علاوه به‌عنوان منبع مستند، می‌تواند برای محققان و متخصصان علوم تندرستی، روان‌شناسی رشد، والدین، مربیان کودک، برنامه‌ریزان و سایر مسئولین چشم‌اندازهایی را در ارتباط با رشد و رشد حرکتی فراهم کند. این کتاب بدون آنکه دانشجویان و اساتید ارجمند را از مراجعه به کتاب‌ها و منابع دیگر در این موضوع بی‌نیاز کند، می‌کوشد نیاز به مطالعات عمیق و گسترده را فراهم کند. مدرس این درس باید علاوه بر تسلط نسبتاً کامل در روان‌شناسی رشد، رشد و تکامل حرکتی، و علوم حرکتی، اطلاعات مؤثری در ارتباط با علوم رفتاری و فلسفی داشته باشد و گرنه تدریس مؤثر و موفق آن دشوار خواهد بود.

در این مجموعه در بحث در خصوص نظریه‌ها سعی بر آن بوده با توجه به چارچوب‌های هر نظریه، توجه اصلی بر حرکت و رشد حرکتی در نوزادی، کودکی، نوجوانی و به‌طور کلی در طول عمر باشد. براساس دوره‌های رشد حرکتی که توسط کلازک و ویتال تقسیم‌بندی شده‌اند، در بخش اول این کتاب، ابتدا یکی از اولین رویکردها که از علاقه به حرکات جنین در اواخر قرن ۱۹ و اوایل قرن بیستم نشأت گرفته است؛ یعنی نظریه بالیدگی و رشنی گِزِل مورد بررسی قرار گرفت. سپس دیدگاه توصیفی - تبیینی معرفی شده است.

بخش دوم کتاب به معرفی نظریه‌های شناختی و اجتماعی رشد حرکتی با معرفی نظریه پیازه، برنشتاین، ویگوتسکی، فروید، اریکسون و هاویگورست اختصاص دارد.

در بخش سوم کتاب، نظریه‌های بوم‌شناختی و رویکردهای در حال ظهور مطرح شده‌اند. در این بخش نظریه سیستم‌های پویا با معرفی تمام انشعابات آن مورد توجه قرار گرفته است.

نهایتاً در بخش پایانی کتاب، به توصیف مدل‌ها و نظریات ویژه رشد حرکتی شامل نظریه

ادراکی - حرکتی کفارت و نظریه سازماندهی مجدد سیستم عصبی دلاکاتو، مدل نیوول، گالاهو، کلارک و متکالف و... که سهم عمده‌ای در درک و فهم این رشته از مطالعه داشته‌اند، پرداخته شده است.

امید است هم دانشجویان و اساتید تربیت بدنی و رفتار حرکتی و هم خوانندگان از دیگر رشته‌ها، در این مجموعه مطالب مورد علاقه خود را پیدا کنند.

در پایان با این‌که در تهیه این اثر از منابع معتبری استفاده شده است اما مؤلفان آن را خالی از اشکال نمی‌دانند. لذا از همه دانشجویان و اساتید و کارشناسان خواهشمندیم که با دیدی انتقادی به آن نگریده و نظرات، انتقادات و پیشنهادات ارزشمند خود را به مؤلفان یا به آدرس انتشارات علم و حرکت ارسال نمایند تا در چاپ‌های بعدی کتاب اصلاح شود.

الهه عرب عامری - سیدکاوس صالحی

فهرست مطالب

بخش اول: نظریه‌های بالیدگی و توصیفی رشد حرکتی

فصل ۱: مقدمه و معرفی بنیان‌های نظری رشد حرکتی	۹
مقدمه	۹
نظریه چیست؟	۹
نظریه رشد چیست؟	۱۲
طبقه‌بندی کلی رویکردهای نظری در رشد حرکتی	۲۲
فصل ۲: دیدگاه بالیدگی و نظریه رشنی گِزِل	۲۹
دیدگاه بالیدگی	۲۹
نظریه رشنی گِزِل	۳۰
مطالعه الگوها	۳۲
فصل ۳: دیدگاه توصیفی - تبیینی	۴۵

بخش دوم: نظریه‌های شناختی و اجتماعی رشد حرکتی

فصل ۴: نظریه رشدی - شناختی مراحل حساس یا برجسته ژان پیاژه	۶۱
ژان پیاژه و رشد شناختی	۶۱
مراحل رشد پیاژه	۶۴
دیدگاه‌های نوپیاژه‌ای و پردازش اطلاعات درباره رشد	۷۶
فصل ۵: نظریه پردازش اطلاعات	۷۹
مدل‌های پردازش اطلاعات	۸۲
فصل ۶: نظریه تاریخی - اجتماعی و یگوتسکی در خصوص رشد شناختی	۸۹
رشد چگونه اتفاق می‌افتد؟	۹۰
ویگوتسکی علیه پیاژه	۹۶
فصل ۷: نظریه روان‌تحلیلی مرحله - سطح زیگموند فروید	۱۰۳
فصل ۸: نظریه مرحله - سطح اریکسون و نظریه تکلیف تکاملی رابرت هاویگورست	۱۱۵
اریک اریکسون	۱۱۷

بخش سوم: نظریه‌های بوم‌شناختی و رویکردهای در حال ظهور

- فصل ۹: نظریه بوم‌شناختی ادراک - عمل گیبسون ۱۲۹
- رویکرد بوم‌شناختی ۱۲۹
- فصل ۱۰: نظریه بوم‌شناختی شاخه سیستم‌های پویا ۱۳۹
- ظهور الگوهای حرکتی جدید ۱۴۱
- دیدگاه سیستم‌های پویا در رابطه با رشد حرکتی طفل ۱۴۷
- فصل ۱۱: نظریه بوم‌شناختی شاخه تنظیم رفتار (برانفن برنر) ۱۵۳

بخش چهارم: مدل‌های ویژه و نظریه‌های مرتبط با رشد حرکتی

- فصل ۱۲: مدل ساعت شنی گالا هو در رشد حرکتی ۱۵۹
- شناخت حرکات ۱۵۹
- ساعت شنی به‌عنوان یک الگوی در طول عمر ۱۶۷
- فصل ۱۳: استعاره کوه رشد حرکتی کلارک و متکالف و مدل نیوول از محدودیت‌ها ۱۷۵
- ارزیابی استعاره کوه رشد حرکتی ۱۸۱
- مدل نیوول از محدودیت‌ها ۱۸۱
- اجزای مدل ۱۸۴
- سیستم‌های محدودکننده سرعت و رابطه علیت چندسطحی ۱۸۷
- فصل ۱۴: نظریه ادراکی - حرکتی کفارت، دلاکاتو، گِتمن، بارش، و هِب ۱۸۹
- مفهوم ادراکی - حرکتی ۱۸۹
- فرضیه حرکت ۱۹۰
- دلاکاتو و تسلط نیمکره‌ای ۱۹۴
- نظریه دید حرکتی گِتمن ۱۹۷
- نظریه حرکت آفرینی بارش ۲۰۰
- نظریه نوروفیز یولوژیکی اَلدینگ هِب ۲۰۲
- فهرست منابع ۲۰۹

بخش اول

نظریه‌های بالیدگی و توصیفی رشد حرکتی

انسان موجودی پیچیده و لایه‌ها و ابعاد وجودی متفاوتی دارد. برای نمونه، رفتار حرکتی به‌عنوان یکی از پیچیدگی‌های رفتار انسان، حاصل تغییرات اتفاق افتاده در نتیجه تجربه و تمرین (یادگیری)، ارتباط میان اعصاب و عضلات (کنترل)، و تغییراتی است که در طول عمر (رشد) رخ می‌دهد. مکتب‌های فکری مختلف چون قادر به تبیین تمام پیچیدگی انسان نیستند، معمولاً به یکی از جنبه‌های پیچیده انسان (مثلاً جنبه شناختی یا اجتماعی) بیشتر توجه کرده و تلاش خود را در آن زمینه متمرکز می‌کنند. در رشد، واقعیت‌های مشخص و تغییرات منظمی اتفاق می‌افتد که این تغییرات را می‌توان با بررسی دیدگاه‌های نظری مختلف که بر اساس آن واقعیت‌ها شکل گرفته‌اند، درک کرد. ریشه نظریه‌های رشد حرکتی را باید در حیطه‌هایی نظیر روان‌شناسی تجربی و رشدی، جنین‌شناسی و زیست‌شناسی جستجو کرد. در این کتاب، رشد حرکتی از نگاه چارچوب‌های فکری متفاوتی بررسی شده است. این بخش به نظریه‌های بالیدگی و توصیفی رشد حرکتی اختصاص دارد. در فصل اول به تعریف نظریه، نظریه رشد، ارزشی که این نظریه‌ها دارند، نظریه رشد حرکتی، طبقه‌بندی نظریه‌های رشد حرکتی و بیان دوره‌های آن پرداخته شده است. سپس در فصل دوم، دیدگاه بالیدگی و نظریه رسشی گِرول در خصوص رشد حرکتی و کنترل حرکات بررسی شده است. نهایتاً در فصل سوم دیدگاه توصیفی - تبیینی با نگاهی به دو دوره توصیفی هنجاری و توصیفی بیومکانیکی بررسی شده و در این زمینه، به موضوع توجه به محصولات رشد به‌جای فرایندهای رشدی اشاره شده است.

نظریه‌های رشد حرکتی و نقد آنها

تمامی علوم دارای مبانی فکری و نظری هستند؛ بدین معنی که یافته‌های علمی بر اساس نظریه یا نظریه‌هایی به وجود آمده‌اند. حوزه رشد و تکامل حرکتی نیز به عنوان یک زیر مجموعه از تربیت بدنی که ریشه در روان‌شناسی رشد دارد، از این موضوع استثناء نیست. کتاب نظریه‌های رشد حرکتی و نقد آنها، با هدف پرداختن به نظریه‌های رشد حرکتی به بررسی و توضیح مفاهیمی پرداخته که یافته‌های رشد حرکتی انسان مبتنی بر آنهاست. این کتاب بدون آنکه دانشجویان و اساتید ارجمند را از مراجعه به کتاب‌ها و منابع دیگر در این موضوع بی‌نیاز کند، می‌کوشد نیاز به مطالعات عمیق و گسترده را فراهم کند.

در این مجموعه در بحث در مورد نظریه‌ها سعی بر آن بوده با توجه به چارچوب‌های هر نظریه، توجه اصلی بر حرکت و رشد حرکتی در نوزادی، کودکی، نوجوانی و به طور کلی در طول عمر باشد. در مجموع، این کتاب می‌تواند هم به عنوان یک منبع درسی ویژه دانشجویان تحصیلات تکمیلی، و هم به عنوان یک منبع مستند برای محققان و متخصصان علوم تندرستی، روانشناسی رشد، والدین، مربیان کودک، برنامه‌ریزان و سایر مسئولین، چشم‌اندازهایی را در ارتباط با رشد و رشد حرکتی فراهم سازد.

تهران - سه‌راه طالقانی، خیابان خواجه‌نصیر،
خیابان شهید مقدم، پلاک ۷۹، طبقه دوم
تلفن ۷۷۵۲۵۶۸۴ فاکس ۷۷۶۳۲۷۰۹

وبسایت: www.ElmoHarekat.com
پست الکترونیکی: elm.va.harekat@gmail.com

ISBN: 978-600-5543-68-1

9 786005 554368 1